

34. 295

Megjelen

minden vasárnap. Előfizetés ára egy évre 6 frt. fél évre 3 frt. három hónapra 1 frt. 80 kr. Szerkesztő és kiadó: Károlyi István a piacz-utczán Csanak-házban.

HORTOBÁGY.

Hirdetésdíj.

Négyhasas petit sorozat egyszerű hirdetésnél 5 kr., háromsorozatnál 4 kr., többszörrel vagy nagy terjedelmű hirdetésnél arányosan. Egyes szám ára 15 kr.

KÖZHASZNU ÉS MULLATTATÓ TARTALMU HETILAP.

Újév első estjén.

Kancsó! old asszony, kedves feleségem! Szerecsenségek bajban feleségiségem! Élnék, éltegelek újévem estjén! Ócska gondok árán ajkaid cseréltek. De hisz a világnak azért még vége, nem lant el végtelenség minden dicsősége; ki megzomorított, megis vigasztal még. Majd csak kibontogatórunk rajunk a magus ég. Igyunk egyet asszony! kedves feleségem! Felezzék a gondot feleségiségem! A lemorzsoló ó év, aggasztó hajnal! Sok millió népre küldött únyomorával Ne törje meg lelkünk, ne sirjunk solajtsunk. Ez új esteendőben, hátra nem hajtsunk; Mostohább csak nem lesz, mint ezidő előde. Melynek nyomor volt a kezdete és vége; S bár pusztuló félem megrendült jöletünk. Isten kegyelméből valahogy csak élünk; Feledjük ha tudjuk a sok vesztéseket. Majd csak kibontogatórunk ez a nagy iséget! Szilárd erős jellem, ép lélek, munkás kar. A sötét multakra sűrű fityol takar; Egy jobb kor reménye a gond megelője. Megelégedésünk apód bölcsője. Remélünk szebb jövőt, vidámabb életet; Adjon Isten nekünk boldogabb új évet; Csurlén és pajtában bőséges szép áldást. Lelkünknek a multért teljes vigasztalást! Mit is még? ... ej! a mit szám mondani akar. Szíve melyen élte minden igaz magyart! Meg lesz ez a rendez, csak várjunk még sorsot! Nem értünk meg mi meg a halotti torra! Ne szomorkodj! asszony! lellem feleségem! In és rozsa napokban feleségiségem! Készítsünk a kancsó! vigye és jókíválsággal. Adjunk helyt magunkért ez új esteendőben. Félre a bánattal, ... egy körtört egymásért Utana másikat városunk javiért. Azután egy hosszú szavú házakért! S annak minden igaz bőséges fiát! Hát aztán? ... hej de no! már rége idők! Nem ugy megint kéne, elfogyott a óta! Nohát hallgató hely, jó hosszú halgassunk. Halgatas közben is egyet-egyét igyunk. Vegyük gondolata: nem lesz ez új mindég. Ki megzomorított meg is vigasztal még; Aki eddig őzött, bízzunk csak ő benne. Bánk pillant meg minket a népek istese!

Homok.

Csokonai szobra ügyében.

Oláh Károlytól.

Jövő évi január 28-kán 60 éves Csokonai halálának. Harminévi időségek telt el a költő halálától számítva, míg a hatvanévi temetőben, hol hamvai pihennek, emlékoszlop emelletté száma. Nem mondhatni, hogy ne létező volna férfiak, kik a városunk, sőt az egész hazának is nagy dicsőségére vált költőnek maradó emléke emelése tárgyában addig fellépni voltak, aminkább találkoztak egyesek, kik részint irigység, részint a költő iránt halála után sem bírtak legyőzni, részint a hazánkban, földünkön, szokatlannak ismert ezen megfizetés iránti közönyösség érzésétől vezette, nemcsak elő nem mozdított az ügyet, sőt azt ellenkezett is. Az egyesületi era azon időben távolról sem fejtett ki annyira, mint a legközelebbi időkben s innen van, hogy ha az emlékemelés ügye olykor szövegére vonatott is, csakhamar elhalkadt az aziránti buzgalom. Míg végre az 1835-ik évben Debreczen egyik kitünő műveltség, minden szép és nemes iránt fogékony lelki férfa, az elhunyt költőnek kor-szólóitára és személyes barátja, városi népszónok néhai Vecsey József ur, megindította a mások által már többször abbahagyott vállalatot; lelkes felhívást intézett Debreczen város közönségéhez, nem kiméve időt, fáradságot, lankadatlan kitartással, maga is jó példával előlmenve, fölkeresve az ügy iránt részvételt viselőket, buzgította a közönyösséket, rövid idő alatt annyi pénzt gyűjtött az emlékre, mennyit, habár nem is a nagy költő atálanos besét mutató, de a köteleesség adója egyrészenek lerovására elég díszes emlékoszlop, avallat megindításától számítva egy évnél rövidebb idő alatt, nemcsak tervezve és megrendelve, hanem, most is élő Berégszászi Pál rajztárnai ur különös segítségével és buzgóssága folytán, már fel is vala állítva a nevezett sírkertben.

Igy adta meg Debreczen a köteleesség első adóját nagy fá, a halhatatlan költő iránt, kit az egész hazá bűszkén nevez gyermekének, kinek tündökli lére átjárta az egész országot s kinek örökbeesni népdalai nemesek városunkban, köz és magán mulatságok között, de a haza távolabb vidékein is, úgy a miveltebb osztály, mint a közép ajakán, ma is élnek és közkedvességben részesülnek.

Azt hiszem, nem lesz utolmas és fölösleges, ha az előbb említett derék Vecsey József népszónoknak a hatvanévi emlékoszlop felállítására vonatkozó felszólítását és Dombi Mártonnak, ki Csokonai életirát 1817-ben elkészíté és kinyomtatá, mintszintén Németh Lajos udvari agensnek Vecseyvel e tárgyban váltott leveleiket meg ismeretn; ezek az akkori idő szellemének is némi ismeretére vezetnek.

Vecsey felhívó levelé az emléké ügyében.

„Még csak három évtizede enyészte, — hogy édes anyavárosunk hantjai, ama széplelkű bának — a koszorús költő Vitéz Csokonainak enyészetre rendelt részét. — fájdalom! rövid pályája teltvel, — végnagyaloma befogadák — és mégis, hanem ha az ő fellelkeskedett lelkének egész nemzetünk előtt, — Debreczen dicsőkedésére, közkedvőségben élő szülőföldjei védek vala temettségére hollétét a felejtéstől. — talán még azon kevés jelenleg is élők sem tudnák azt kimutatni, akik az ő gyász tisztesség-tételén jelen valának.

Ámbár felhát ez a ritka lelki tulajdona elhunyt hazánkba, a következőkét tudatába való fennmaradását költői dicső talentumának a széperzékkel kelleszen hegette meggyónáival által, akármely díszes marványemlék is jobban hátszósított; mindazáltal úgy vélem, — ön szerzte borostyánját élnökének azzal is; — de talán édes anyavárosunk sem venné roz néven tölünk, jelenkorbeli fiaitól. Ha ezen ő korán elhalt kedvezet szülőföldjének, — kebelünkbe a földönnyök pályájan időre serdülő ifjaink serkentésére is, — temetési helyén, — az ugynevezett hatvanévi köztönetekben, — míg annak hollétét is, — az emésztő idő vég homályában nem vona, — lelkes Ferenczynek követe, — valamely illó emlékelet emelünk.

Melyre is minden a fent tisztelt néhaiunk ritka költői talentumát rokonérzessel besülő érdemes hazafi társait megvilni bátorodik s díszes hazafiai tisztéket veszi Debreczenben 1835-ik esztben a jelenlegi Népszóelő.

Dombi Márton levelé Vecseyhez.

„Különösen tisztelt Drága Kedves Barátom Uram!

Némi nem bizonyos boldogsága tett által besüves levele, melyben jelenti, hogy Csokonainak, kinek már az idegen földön Rómába is készült emlékoszlop, a hazájába Debreczenbe is szándékoznak egy emléki. Ezzel válsággal tartoznak ezen nagy Hazafi emlékeztetőnek, ki Debreczen annyira megdicsőítette: de tartoznak a magok beszélgetésnek is, mert jelen sokaknál hallottam emlegettetni és a Debreczeniek kultúrájára roz árnyékok veteteni abból, hogy ezen derék háta, ha éltebe nem is, legalább holta után, mikor az irigység eláradni szokott, meg nem beszéltek. Különösen pedig örülök annak, hogy K. Barátom uram az a Lelesk Hazafi, kinek lelkébe ez a derék gondolat újra felbuzgított és hiszen is, hogy el nem csüggedt utána járása által léte-sülhi fog. Ami engemet illet, én ezen előttem Kedves dologba igen szivessem eljárok, sőt magam is ezen végre ezemel 25 ftát ajánlok. Most kaptam ezen szempillantásba besüves levélét s ámbár következőleg meg egy lépést sem tehettem benne: de még is, hogy az érdemet, beszélletet ily szándékunk s betes leveleink megadjunk, egyszerre válaszlok rá. Még a mint tudom Hazánkba talán egy tudósnak sints közönségnek emlékoszlop állítva, kivéve azt, hogy Virágunk a mult September 1-én emelünk egyet a nemzeti múzeumba, de ez csak szabóba erjeltünk. Második, vagy ha nyilvános helyre fog állítani, elsőlem a Kisfaludy Károly emléké, melyet itt már régóta tételünkben s talán nem sokára léte-sülésre is hozták; de valamit a Virág múzeumban levo emléket megelozte a debreczeni Bibliothékban a Ferenczytól faragott Csokonai képe, ugy ohajtott, hogy a nyilvános helyre emléki Csokonai képe is megelozna a Kisfaludy arányát itt Pesten; így legalább nagyon emelne a Debreczen beszélletét és kivéve az alól a már igen sokszor fájdalommal hallott galázatából elmaradt; mert legelőször is ő esmerne el a tudomány érdemét azzal, hogy azt Csokonaiiban legelőször ő tisztelte meg és én mindent is véghez fogok vinni, hogy ha nekem lehet a Kisfaludy Károly emléket megelözhessek. Adogyon Isten B. Uramnak mind addig meg nem szüno kedvet és erot, míg ezt a szép célt végre nem hajtja. Besüves indultába tisztelettel ajánlott maradok Pesten 22 november 28-ik alázatos szolgálja Dombi Márton mk.

„Kedves Drága Barátom Uram! Kivánság szerint beszéltem Csokonai emléké iránt harom Kúnszterrel, kik leguerezesebbek, ugymint Ferenczyt, Urhlat és Fésellét, kik közül az első azt mondta, hogy ő csak márványból szokott dolgozni, mely munkát nem szabad elválni és legalább vala, amit maga sem comendálna, 4000 ezüst forintba jön. De a mi méltó volna a halhatatlanságra, őt, vagy inkább hat ezer ezüstbe jöme. Beszéltem másodsor Urhlat, a ki a Felséges Curia piaczára t. i. a Curia és Franciscanusok Temploma közé, hol egy kőz kut van, csinált egy igen igen pompás emléket 2000 ezüst forint, melynek két oldalán alól víz jön ki, ha huzzák, felül a legtehetően pedig két Najad Vizi Nimpha szüntelen tölti, mely alól ki fog. Ezt a Kúnszterert hát meg kértem, hogy készítene egy rajzolatot, melyet mostani Levelemben elküldök. Mentette magát, hogy mostanra nem készíthet, hanem némi nemü ideit és költségek felvetést által adott, melyet íme idezavara küldök. Ehez ő csak annyit mondott, hogy meg hozza adják, hogy mintegy 100 mázsa körül lenne az egész emléki. Ezek szerint hát, mivel a rajzot nem küldhetem, nem is kellett volna addig levelet írnom: de hogy meg ne hulljon a debreczeniek föllobbant lángja, csak annyit is jónak tartottam irtni s küldök. Nem is tudom tulajdonképen, hol lesz a helye ezen emlékeknek, persze legtemetésesebb volna ott, a hol az ő porai vagynak; de egy az, hogy az nagyon fére való hely és alig alól vetődne oda esztendő alatt is, egy nehány idegem, ki ötöt meglátja; más az, hogy talán a jövő meo, Pásztor, szólo orzo s más durvább érzést emberek pajkosságának ki volna tere; harmadik az, hogy valamint Pestnek is ékeségére szolgál a fent leirt emléki; úgy Debreczennek is nagyobb és szüksegebb ékeségére szolgálja a városba. En ugy tartamán, leg illemből helye vala neki a Collegium előtt, azon szék térsé Piaczón, ha az kicsinosítottánk. Itt for-

*) Ezen okmány, Vecseynek sajátkezű írása, és Debreczen akkori jelesbjeinek sajátkezű aláírásával lehen ellátva. Nem megvetendő besü: közló kész azt, mint érdekes monographia gyűjteményét kívánatra felmutatni, addig is, míg illó helyéről gondoskodva lesz.

mlattatott csakugyan Csokonai ki azzá, ami volt, ez az ő lelki házája különben is, amint maga mondja: a Capitulumnak tő szomszédja volt és így testére lelkére nézve az egész ember ide való, osztán itt csak ugyan mindon Esztendőben több litná legalább 20,000 emberrel, és a derekabb lelki tanuló ifjúságnak osztónál szolgálmi és mintegy ezt mondani látszana „Hrak így dicsősítésétek a Hazát! — Tessék Barátom Uraméknak kijelemteni, az Urhli terve mellett meg maradjak-e. Fésérol a harmadikról meg nem is szólottam, mert ő inkább csak Urhlnak szöcsörel értelemben való műhelyéhez tartozik, ki az emlékeknek durvább s vastagabb részét dolgozta az Urhli terve szerint. Magamat besüves indultában ajánlván tisztelettel maradok Drága kedves barátom uramnak Pesten 6-ik december 1835 alázatos szolgálja Pálfalvai Dombi Márton mk.

Németh Lajos udvari Agens levele Vecseyhez.

„Tekintetes úr! Örömmel érvtén azt, hogy Tekintetes Uraságod indítványára Debreczen lakosai, halhatatlan költőjöknek Csokonainak emléket emelni szándékoznak, én is, mint Debreczennek fia s polgárja, e szép célt csekély hozzá járulásommal kívánván elő segíelni, e végre három aranyokat küldök, melyeket Sogorom Professor Erdélyi ur Tekintetes uraságnak által fog adni.

Korunk a szép, jó s nemes czlokért nemes hűvel buzog — s az elhunyt idők hibáját helyre hozni törekszik. Szép remény bíztat, hogy ez anyaváros is nemzeti művelésünk pályájan hátra maradni nem fog s többféle halitélegetekit leguözvén, mind értemi, mind gazdasági forrásainak czélfirányos használatá által honunknak művelődéssel s polgári jóléttel díszlo városai közt a régen érdemelt helyet magának ki vívni képes lesz. — Korunk jobb-ézési fiaink osztályrésztül juttott a küzdeés több százasos elő-feltek ellen, — melynek gyümölcsét csak egy boldogabb maradik fogja ugyan aratni; de ez a gondolatra esztendőz mindent, kinek szíve nemesek onhasznát dobog. — Tekintetes uraságnak ezen küzdeésben szép hatáskört juttott, melyben minden főrekevei forro közömetünk fogják érdemelni. En ezekhez társulhat s általudó erőt ohajtván, szüves barátságába ajánlok igaz tisztelettel vagyok Tekintetes uraságnak Bécsben december 24-ikén 1835 alázatos szolgálja Németh Lajos udvari agens.

Az egyesületi szellem azóta magyszeri hódításokat tón s Debreczennek nem lehetett atól érintetlen maradnia. Azon egyetek közt, melyeknek működése már is kismértáhatlan hasznokat eredményez, díszes helyet foglal el a debreczeni emlékkert-társulat, melynek legközelebbi czélja: városunk elhunyt jeles férfainak emléket megörözni és kitűo jelekkel megörökíteni. A főiskola és a magytemplom körül terült a városi közönség képviselő gyűlése által meg az 1861-ik évben ezen egylet rendelkezése alá bocsátották a társulat az 1863-ik év nyarán, ezen száraz időben eléggé megmutatja, hogy a munka és kitartás nagy eredményeket szülhet: mivel bár kevés pénzerelő rendelkezhetett is ama szemes és díszetlen helvet valóságos díszkerte varázsolta és a gőzmalom műhelyében készült szép vas-rácsozattal körülkerítette.

Úgy tudom, hogy még tuzetesen nem került tárgyalás alá, hogy kik azon férfiak kinek emlékei a díszkertben legelőbb felállítatni fognak. Az eléfetti vitát már hosszú időre hagyni nem lehet; mivel kell, hogy a társulat megfelelően rendeltetésének, mintán a kezlet nehézségeivel megküzdött, sőt C s a n a k József és Szabó Lajos urak magyszeri adományossága folytán oly helyzetbe juttott, hogy van pénz is, mivel a vállalat czéljának kiviteléhez lehet fogni.

Az első emléket, véleményem szerint, annak kell emelni, ki, habár városunk közönsége előtt is kitünő érdemeiért jó emlékeztetőben él, de azok közt, kik emléket érdemelnek, első helyen áll az egész hazá előtti érdemek és díszesség tekintetében; ha csak azon szempontból indulunk is ki: azt hiszem alig van jelesünk, ki Csokonaival e téren mérkőzhessek.

De ezen kívül azt, hogy az ő emlékoszloba állítottassék fel az emlékkertben legelőször, azon körülmény is ajánlja, hogy az ő szobrára már nem megvetendő, 1500 frtot haladó összeg gyűjtetett s kamatozik.

Végre politikai tekintetben sem lehet senkinek kifogása ellene.

A közhalgajtás tárgya is az városunkban, hogy az emlékkertben a Csokonaiszobra állítottassék fel mindennelott.

Adjá tehát az ég, hogy a jövő 1865-ik évi január 28-kán, költőnk halálának 60-ik évnapján, ama jelesünk részére készített díszes pantheonban a Csokonai Vitéz Mihály szobra mellett mondhatassuk el az ó szavaiat:

„Lásd ittegetnek tiszta barátait,
„Nevednek oltárt a maradó!k emel:
„Megkülönd enél a kajuság,
„És a halál elalé előte.”

Korrajzok.

I. Első Napoleon évnapja.

1808. auguszt. 14-ken visszatért a császár Bayonméből — s auguszt 15-ken, szent Napoleon napján már Saint-Cloudban a császári család hercegeit fogadé el dolgozó-szobájában.

A hollandai királyné St. Leuból jött be, hol a nyarat túlté vala. Napoleon a legszívesebben ádvözölte őt.

„Mit csinál a kis Lajos Napoleon? — kiáltá mosolygva fejeje, midon belépett. „Remélem, hogy még ma láthatom őt! Csak meg fogsz jelemni a márszótot! ünneplény? Ez a legjobb alkalom, hogy kis Lajosodat bemutasd! Igen vágyom el látni. Talán csak meg vagy elégedve a névvel, melyet neki adtam?”

„En mindemel megelégedsem Sire, mit én akar.” — válaszozá Hortensia bájos mosolylyal. — De ugyan sok bajom volt

